

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Osa 1:

Jussilainen, Anna, Merja Nätkinniemi & Tuomas Tirkkonen (2018). Nuori palveluviidakossa. Julkaisussa: Lasten ja nuorten säätiö (toim.). Avaimia omaan polkuun – taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena.

Osa 2:

Jussilainen, Anna, Merja Nätkinniemi & Tuomas Tirkkonen (2018). Nuori taidetoiminnassa. Julkaisussa: Lasten ja nuorten säätiö (toim.). Avaimia omaan polkuun – taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena.

Osa 3:

Stiller, Ira (2018). Taideohjaajan eri roolit. Julkaisussa: Lasten ja nuorten säätiö (toim.). Avaimia omaan polkuun – taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena

Osa 4:

Stiller, Ira & Fanny Vilmilä (2018). Nuoruus elämänvaiheena. Julkaisussa: Lasten ja nuorten säätiö (toim.). Avaimia omaan polkuun – taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena.

Osa 5:

Stiller, Ira & Fanny Vilmilä (2018). Moniammatillinen yhteistyö. Julkaisussa: Lasten ja nuorten säätiö (toim.). Avaimia omaan polkuun – taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena.

URL: <http://www.nuori.fi/wp-content/uploads/2018/05/Avaimia-omaan-polkuun-koko-opas.pdf>

AVAIMIA OMAAN POLKUUN 1

Taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena

NUORI PALVELUVIIDAKOSSA

1

JOHDANTO

Tästä oppaasta löydät tietoa nuorille suunnattujen julkisten palvelujen rakenteesta, lainsäädännöstä sekä terminologiasta. Lopussa on konkreettisia esimerkkejä siitä, miten taidetoiminta ja julkisen sektorin palvelut voivat yhdessä tukea nuorta elämässään eteenpäin.

Opas on kirjoitettu vuoden 2018 alussa voimassa olevan palvelujärjestelmän mukaan. On hyvä huomioida, että julkinen sosiaali- ja terveyshuolto uudistetaan 1.1.2019 alkaen, jolloin vastuu palveluiden tuottamisesta siirtyy 18 uudelle maakunnalle.

NUORTEN PALVELUT JA NIIDEN TARJOAJAT

TYÖELÄMÄ

TAHOT

- Työ- ja elinkeinotoimisto
- Työvoiman palvelukeskus
- Työpajatoiminta
- Yritykset
- Kela (esim. ammatillinen kuntoutus)

TOIMINTA

- Palkkatuettu työ
- Työkokeilu
- Kuntouttava työtoiminta

KOULUTUS

TAHOT

- Oppilaitokset
- Yksityiset palveluntuottajat

TOIMINTA

- Tutkintoon johtavat koulutukset
- Valmentavat koulutukset
- Erilaiset kurssit ja kortit (esim. työturvallisuus kortti, hygieniapassi, tulityökortti)

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

- Kuntien sosiaalityö
- Kuntien terveyspalvelut
- Erikoissairaanhoito (esim. nuorisopsykiatrian poliklinikka)
- Päihdepalvelut
- Asumispalvelut
- Kela

HARRASTUS JA VAPAA-AIKA

- Kuntien nuoris- ja vapaa-aikatoiminta
- Järjestöt ja seurat
- Eri opistot
- Yksityiset palveluntuottajat

OHJAUSPALVELUT (seuraaviin tahoihin voi olla yhteydessä monessa eri asiassa)

- Ohjaamo
- Nuorten talot
- Etsivä nuorisotyö

TOIMINTAAN LIITTYVIÄ LAKEJA

Seuraavassa on esitelty lakeja, jotka liittyvät keskeisesti nuorten parissa työskentelyyn:

NUORISOLAKI

SOSIAALIHUOLTOLAKI 1 & 2

LAKI KUNTOUTTAVASTA TYÖTOIMINNASTA

LAKI JULKISISTA TYÖVOIMAPALVELUISTA 1 & 2

LASTENSUOJELULAKI - JÄLKIHUOLTO 1 & 2

HENKILÖTIETOLAKI

(25.5.2018 alkaen tietosuojalaki)

Sähköisesti luettaessa otsikot toimivat linkkeinä, jotka aukeavat verkkoselaimeen.
Lait luettavissa lähteessä: <https://www.finlex.fi/>

TERMINOLOGIAA

PALKKATUETTU TYÖ

Palkkatuetun työn tarkoituksena on edistää nuoren työllistymistä avoimille työmarkkinoille silloin, kun hänellä on puutteita ammatillisessa osaamisessa tai tehtävissä selviytymiseen vaikuttava vamma tai sairaus. Palkkatukea myönnetään vain työttömän työnhakijan palkkaamiseen. Vaikka palkkatuki myönnetään ja maksetaan työnantajalle, tuen myöntäminen lähtee aina nuoren palvelutarpeesta. Nuori on palkkatuetun työn ajan normaalisti työsuhteessa työnantajaan ja hänelle maksetaan tuolta ajalta TES:n mukainen palkka. (Lähde: TE-palvelut)

TYÖKOKEILU

Työkokeilussa nuori voi selvittää ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojaan tai mahdollisuuksiaan palata työmarkkinoille. Työkokeilun järjestäjänä voi olla: yritys, yksityi-

nen elinkeinonharjoittaja, yhteisö (esim. kunta tai yhdistys), säätiö, valtion virasto tai työpaja. Työkokeilusta tehdään sopimus TE-toimiston, nuoren ja työnantajan välillä. (Lähde: TE-palvelut)

KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

Pitkään työttömänä olleella henkilöllä voi olla mahdollisuus osallistua kuntouttavaan työtoimintaan. Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua eikä henkilö ole sen aikana työsuhteessa. Kuntouttavan työtoiminnan kesto on pääsääntöisesti 3-24 kuukautta ja toimintaa voi olla 1-4 päivää viikossa. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on vahvistaa yksilön elämäntaitoja ja toimintakykyä, siksi soveltavan taiteen eri muodot voivat olla joko itsessään tai osana kuntouttavaa työtoimintaa. (Lähde: Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja)

TERMINOLOGIAA

SOSIAALINEN KUNTOUTUS

Sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan yksilön paluuta yhteiskunnalliseen osallisuuteen vahvistamalla henkilön valmiuksia kohdata sosiaalisia tilanteita. Sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelu ja järjestäminen on kuntien vastuulla, mutta kunnat voivat ostaa palvelua yksityisiltä palveluntuottajilta. Taidetoiminta voi olla sosiaalista kuntoutusta itsessään tai osa sitä. (Lähde: Kuntoutusportti)

TYÖPAJATOIMINTA

Nuorten työpajatoimintaa järjestetään ympäri Suomea ja niiden toimintaa määrittää Nuorisolaki. Työpaja on yhteisö, jossa työnteen ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön sekä vahvistamaan hänen arjenhallintataitojaan. Työpajatoimintaa järjestetään

myös taidepainotteisina. (Lähde: Valtakunnallinen työpajayhdistys)

ETSIVÄ NUORISOTYÖ

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. (Lähde: Aluehallintovirasto)

OHJAAMO

Ohjaamo on paikka, josta alle 30-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset saavat apua erilaisiin työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa. Ohjaamossa työskentelee saman katon alla eri alojen asiantuntijoita.

NUORTEN TALO

Nuorten talolta saa tietoa ja tukea saman katon alta hyvinvointiin, ihmissuhteisiin, asumiseen, raha-asioihin, koulutukseen, työhön ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa. Ohjaamo voi olla osa Nuorten talon toimintaa.

NUORTEN OHJAUS- JA PALVELUVERKOSTO

Lakisääteinen verkosto, joka edistää monialaista viranomaisyhteistyötä kunnissa. Verkosto toimii yhteistyössä nuorten palveluita tuottavien yhteisöjen kanssa. (Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtakunnallinen työpajayhdistys 2015, pdf)

TENHON POLKU: ELOKUVANTEOSTA MEDIA-ALAN HARJOITTELUUN

Tenho on valmistunut peruskoulusta vuosi sitten. Ohjaamon työntekijä kertoo Tenholle toiminnasta, jossa hän pääsee tekemään lyhytelokuvia. Ajatus tuntuu paljon elokuvia katsovalta Tenhosta kiinnostavalta. Ryhmässä Tenho kokeilee erilaisia elokuvan tekemisen rooleja ja huomaa, että häntä kiinnostaa erityisesti elokuvan editointityöt. Tenho pohtii, voisiko media-alan perustutkinto soveltua hänelle. Ryhmän päättymisen jälkeen Tenho keskustelelee asiasta Ohjaamon

työntekijän kanssa, joka ehdottaa, että Tenho kysyisi TE-toimiston virkailijalta mahdollisuutta päästä työkokeiluun media-alan yritykseen. TE-toimistossa käynnin jälkeen, Tenho on yhteydessä media-alan yritykseen ja saa hankittua itselleen työkokeilupaikan. Työkokeilussa Tenho saa vahvistuksen siitä, että ala on hänelle sopiva. Tenho päättää hakea kouluun kevään yhteishaussa.

JATKOPOLKU

-Ohjaamon työntekijä kertoo Tenholle taidepainotteisesta projektista, jossa tehdään ryhmässä lyhytelokuvia

-Tenho on yhteydessä TE-toimistoon, jossa selvitetään mahdollisuus työkokeiluun. TE-toimiston virkailija auttaa eri media-alan yritysten kartoittamisessa.

-Tenho on yhteydessä mieleiseensä yritykseen ja kysyy itselleen työkokeilupaiikkaa

-TE-toimisto, Tenho ja työnantaja allekirjoittavat työkokeilusopimuksen, joka kestää kolme kuukautta.

-Ohjaamon työntekijää auttaa Tenhoa yhteishaussa

TENHON POLKU: TEATTERISTA ROHKEUTTA KUNTOUTTAVAAN TYÖTOIMINTAAN

Tenho keskeyttää ammatilliset opintonsa toisena lukuvuotena. Koulukeskeytyksen vuoksi opinto-ohjaaja ohjaa Tenhon etsivälle nuorisotyöntekijälle. ”Etsivä” neuvoo Tenhoa ilmoittautumaan TE-toimistoon työttömäksi työnhakijaksi ja kertoo hänelle ryhmästä, jossa tehdään yhdessä teatteria. Ajatus esiintymisestä tuntuu Tenhosta pelottavalta, mutta hänelle kerrotaan, että teatterin tekemiseen liittyy paljon muitakin tehtäviä kuin esiintyminen. Tarvi- taan myös henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita käsikirjoittamaan, lavastamaan sekä hoitamaan ääni- ja valotekniikkaa. Tenho on pie- nestä pitäen tykännyt kirjoittaa ja erityisesti masennus on herättänyt

Tenhossa tarpeen purkaa ajatuk- sia paperille. Ryhmässä Tenhon on aluksi vaikea saada sanottua omia mielipiteitään ääneen, mutta huo- maa pian, että muut ryhmäläiset kuuntelevat häntä ja hänen ideois- taan tulee osa esitystä.

Teatteriryhmän jälkeen Tenholle eh- dotetaan, että hän menisi Nuorten pajaille kuntouttavaan työtoimin- taan. Pajalle meno jännittää paljon, mutta teatteriryhmässä hän oppi kohtaamaan uusia tilanteita pelosta huolimatta. Tenho viihtyy pajalla hyvin ja hänelle tarjoutuu mahdol- lisuus jäädä pajalle palkkatuetuun työhön.

JATKOPOLKU

- Etsivä ohjaa Tenhon ilmoittautumaan työttö- mäksi työnhakijaksi TE-toimistoon
- Tenho ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi netin kautta
- Kuntouttavasta työtoiminnasta on sovittu Tenholle tehdyssä aktivointisuunnitelmassa
- Kuntouttavan työtoiminnasta laaditaan sopi- mus, jonka allekirjoittavat osallistuja, sosiaali- työntekijä sekä työnantaja.
- Tenho käy pajalla aluksi kolmena päivänä viikossa neljän tunnin ajan. Myöhemmin määrä nostetaan neljään päivään viikossa kuusi tuntia per päivä.
- Tenholle laaditaan kuuden kuukauden mittai- nen työsopimus. Tuona aikana hän saa paitsi työkokemusta, myös valmennusta työ- ja koulu- tusuraa varten.

TENHON POLKU: OIVALLUKSIA ALAVAIHTOEHDOSTA SIRKUKSESSA

Tenho on suorittanut lukion kaksi vuotta sitten. Tenhon ammattihaaveena on työ, jossa pääsee esiintymään. Valintakokeissa Tenho on jäänyt parin pisteen päähän ammattihaaveestaan. Tenho on viettänyt sen takia kaksi välivuotta, jolloin hän on ollut pääsääntöisesti työttömänä työnhakijana. Vuosi sitten Tenho siirrettiin Työvoiman palvelukeskuksen asiakkaaksi TE-toimistosta. TYP:n virkailija ehdottaa Tenholle osallistumista sirkusryhmään kuntouttavana työtoimintana. Ajatus tuntuu Tenhosta aluksi vieraalta, mutta kypsytyeltyään sitä hetken, Tenho

tajuua, että hänen voimistelutautastaan voisi olla hyötyä sirkusryhmässä. Ryhmässä Tenho huomaa, että sirkus on paljon muutakin kuin fyysisesti hienoja temppuja ja hän huomaa oppineensa rohkeutta, toimimaan paremmin ryhmässä sekä sietämään epäonnistumisia. Ryhmässä Tenho huomaa, että alavaihtoehtoja on enemmän kuin hän oli ajatellut ja sellaiseen ammattiin, jossa pääsee esiintymään, on monta reittiä. Tenho keskustelee asiasta TYP:n virkailijan kanssa.

JATKOPOLKU

- TYP:ssä Tenholle tehdään aktivointisuunnitelma, jossa sovitaan hänen osallistumisestaan kuntouttavaan työtoimintaan.
- TYP:n virkailija kertoo Tenholle erilaisista koulutusmahdollisuuksista ja he käyvät yhdessä läpi yhteishakua.

LINKKEJÄ:

Vinkkejä osallistavan taiteen tuotantoon taiteilijalle,
tilaajalle ja tuottajalle:

TATUN JA SOTEN TYÖKIRJA (2015)

Taiteen soveltavien menetelmien toimintamalleja
sosiaali- ja terveysalan asiakastyöhön

VOIMAA TAITEESTA - MALLEJA TAITEEN SOVELTAMISEEN HYVINVOINTIALALLA (2013)

Kuntoutusportin tietoa sosiaalisesta kuntoutuksesta

TIETOA SOSIAALISESTA KUNTOUTUKSESTA

THL:n kuntouttavan työtoiminnan käsikirja

KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN KÄSIKIRJA

Sosiaalinen sirkus -hankkeen julkaisut

SOSIAALISEN SIRKUKSEN HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN OPAS

HYVINVOINTIA SIRKUKSESTA

Vaikuttava sirkus -hankkeen julkaisu

”SIELLÄ ON SUUPIELET KORVISSA”

Tietoa investoinnin kannattavuuslaskennasta:
Yhteiskuntapolitiikka 6/2017, THL.

SYRJÄYTYMISEN HINTA - CASE INVESTOINNIN KANNATTAVUUSLASKELMASTA

Kuvaus kymmenen kerran moniammatillisesta ja
voimavaralähtöisestä prosessista

OMAKUVA N.Y.T LUONNOSKIRJA NUORTEN RYHMIEN OHJAAJILLE

Tekstit: Anna Jussilainen (Lasten ja nuorten säätiö),
Merja Nätkinniemi (Lasten ja nuorten säätiö), Tuomas
Tirkkonen (Lasten ja nuorten säätiö)
Kuvitus ja taitto: Fanny Haga

Avaimia omaan polkuun -opas on tehty Lasten ja nuorten säätiön Tenhossa. Tenhossa ilman koulutus- tai työpaikkaa olevat nuoret tekivät taidetta kuudella eri paikkakunnalla Suomessa vuosina 2015-2018. Tenhon toteuttajia olivat Lasten ja nuorten säätiön lisäksi Laurea-ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusseura, Oulun Tähtisirkus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Sirkus Magenta, Vaara-kollektiivi sekä Varkauden teatteri. Kolmevuotisen Tenhon rahoitti Euroopan sosiaalirahasto sekä Helsingin, Kajaanin, Oulun, Tampereen, Vantaan ja Varkauden kunnat, Kainuun sote ja Kainuun liitto. Suomessa rahoitusta hallinnoiva viranomainen oli sosiaali- ja terveysministeriö.

AVAIMIA OMAAN POLKUUN 2

Taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena

NUORI TAIDETOIMINNASSA

2

JOHDANTO

Kun vaarana on kotiin jääminen, taidetoiminta voi auttaa nuorta pääsemään kiinni elämään. Se voi tavoittaa ja innostaa sellaisiakin nuoria, jotka eivät kiinnostu muista toiminnoista.

Taiteen hyvinvointivaikutuksista on vahvaa tutkimusnäyttöä. Taidetoiminta voi vahvistaa nuoren käsitystä omista vahvuuksista, lisätä kykyä sitoutua ja saavuttaa tavoitteita, vahvistaa itsetuntoa ja tukea yhteistyötaitoja – kaikki myös tärkeitä työelämätaitoja. Elämäntaitojen vahvistumisen myötä oman jatkopolun löytäminen on helpompaa.

Taidetoiminnan keskiössä on tuottaa nuorelle kokemus siitä, että minä osaan ja pystyn. Nuori on siinä aktiivinen toimija, ei toiminnan kohde. Toimintaan

osallistuminen ei vaadi mitään etukäteistaitoja, vaan jokainen osallistuu omista lähtökohdistaan. Keskeiset tavoitteet ovat sosiaalisia (esim. nuoren itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistuminen) ja tärkeitä on osallisuus ja yhdessä tekeminen. Taiteelliset tavoitteet (esim. esityksen tai lyhytelokuvan valmistaminen) auttavat nuorta sitoutumaan tavoitteen saavuttamiseen ja näkemään itsensä uudella tavalla.

Parhaita tuloksia saadaan monialaisella yhteistyöllä, jossa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on taiteilijaohjaajien lisäksi mukana muita nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Myös nuoret itse on hyvä ottaa mukaan aina kun mahdollista.

TEE NÄIN

Julkisen sektorin asiantuntemus on tärkeää nuorten tavoittamisessa, nuorten kanssa toimimisessa ja erityisesti jatkopolkujen rakentamisessa.

Moniammatillisen yhteistyön avulla nuorten erilaiset tilanteet sekä toiminnan mahdolliset haasteet voidaan ottaa paremmin huomioon. Toiminta on vaikuttavampaa ja nuorten mahdollisuudet löytää jatkopolkuja paranevat.

- varmista resurssit
- etsi tekijät
- suunnittele yhdessä ja aseta tavoitteet
- arvioi ja viesti
- rakenna jatkopolkuja

MITEN NUORI HYÖTYY TAIDETOIMINNASTA?

Vahvemmat elämäntaidot

Elämäntaitojen vahvistuminen lisää tutkitusti nuoren hyvinvointia ja terveyttä.

Nuori vahvistaa itsetuntoaan

Nuori saa toiminnassa osallistumisen, oppimisen ja onnistumisen kokemuksia, joiden avulla hän tunnistaa omia vahvuuksiaan ja näkee itsensä uudessa valossa. Näiden taitojen avulla nuoren on helpompaa hakeutua kohti työ- tai opiskelupaikkaa ja pysyä niissä.

Nuori oppii sosiaalisia taitoja

Yhdessä tekemällä nuori oppii toimimaan ryhmässä. Hän uskaltaa helpommin tuoda omia näkemyksiään esiin ja oppii kuuntelemaan toisia. Vahvat sosiaaliset taidot auttavat nuorta selviämään työelämässä ja opintojen parissa.

Nuoren rohkeus toimia kasvaa

Nuori kokeilee uusia asioita ja käy turvallisesti omilla epämurkuvuusalueillaan. Uusien asioiden kokeilemisen kautta nuori oppii sietämään epävarmuutta ja myös epäonnistumisia, mikä vahvistaa nuoren rohkeutta toimia. Uusien kokemusten kautta nuori voi nähdä uusia suuntia elämässään.

Sosiaalinen osallisuus

Nuori kokee yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä mielekkäässä toiminnassa, mikä tukee yhteiskunnallista osallisuutta.

Koulutus ja työ

Nuoren ajattelu laajenee ja nuori saattaa löytää uusia ideoita ammatinvalintaan. Nuori saa rohkeutta hakea koulutukseen, työkokeiluun tai työhön.

Harrastusmahdollisuudet

Nuori voi löytää taidetoiminnan kautta itselleen uuden harrastuksen, joka tuo elämään innostusta ja mielekästä tekemistä. Harrastaessa nuori tutustuu uusiin ihmisiin ja kiinnittyy osaksi yhteisöä. Hän voi kehittää oppimiaan taitoja eteenpäin.

EUROT TISKIIN

Taidetoiminnalle asetetut tavoitteet tukevat ja voivat olla osa julkisen sektorin lakisääteisiä palveluja. Toiminnalla voidaan tukea nuoren kuntoutumista, kiinnittymistä yhteiskuntaan sekä tarjota erilaisia näkökulmia ammatinvalintaan. Taidetoiminta voi olla osa kuntien ostopalveluja ja sitä voidaan toteuttaa esimerkiksi kuntouttavana työtoimintana tai sosiaalisena kuntoutuksena. Taidetoiminta voidaan toteuttaa myös nuorten työpajatoimintana.

Kunta voi ottaa yhteyttä taidetoiminnan järjestäjiin ja tilata heiltä oman kunnan tarpeisiin sopivan kokonaisuuden. Osaavia tekijöitä löytyy valtakunnallisesti esimerkiksi **Lasten ja nuorten säätiön osaajapankista**.

TAIDETOIMINTA

KANNATTAA

Nuoren yhteiskunnasta syrjään jäämisestä aiheutuu inhimillisten menetysten lisäksi yhteiskunnalle taloudellisia kustannuksia, jotka johtuvat muun muassa erilaisten korjaavien palveluiden käytöstä sekä toimeentulon tuista ja menetyistä verotuloista.

Tarkkaa arviota yhteiskunnasta syrjään jääneen nuoren kustannuksista yhteiskunnalle on vaikea saada. 2010-luvulla julkisessa keskustelussa syrjään jääneen nuoren kustannuksena on pidetty noin miljoonaa euroa, mutta luku on varsin karkea.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen ja Sitran tutkimuksen mukaan peruskoulun varaan jäävä nuori

aiheuttaa elinaikanaan keskimäärin 230 000 – 370 000 euron menetyksen julkishallinnolle verrattuna koulutuksen saaviin. (Lähde: Syrjäytymisen hinta - case investoinnin kannattavuuslaskelmasta (pdf))

Oppaassa kuvattu toiminta voidaan nähdä interventiona, jolla tarkoituksena on ehkäistä nuoren jäämistä yhteiskunnan ulkopuolelle. Taidetoiminnan suoraviivaista vaikutusta yhteiskunnallisiin säästöihin on vaikea laskea. Siitä huolimatta se on todettu tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa siihen, että nuori pääsee kiinni yhteiskuntaan.

ESIMERKKI TAIDETOIMINNAN ORGANISOINNIN KUSTANNUKSISTA

Kuntouttavan työtoiminnan ryhmän toiminnasta yksi päivä viikossa omistetaan teatterin tekemiselle. Teatterityöpajan tavoitteena on esitys, jonka lavasteita, tarpeistoja ja puvustusta voidaan tehdä kuntouttavan työtoiminnan muina päivinä. Teatteripäiviä kuntouttavassa työtoiminnassa lisätään esityksen ensi-illan läheisyydessä. Toiminta järjestetään kuntouttavan työtoiminnan järjestäjän tiloissa.

Teatterityötä ohjaa kaksi taiteen soveltavan käytön ammattilaista. Ohjaustoimintaa järjestetään 12 viikon ajan, noin 5 tuntia viikossa, eli työtä kertyy 60 tuntia.

Tämän esimerkin tarkoituksena on esittää, mistä taidetoiminnan organisointiin liittyvät kulut koostuvat. Kustannusten suuruus voi vaihdella sen mukaan, onko taiteilija-ohjaajat suorassa työsuhteessa nuorten palveluja tarjoavaan organisaatioon vai ostetaanko palvelu taiteilijaorganisaatiolta.

1 Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton suositus tuntipalkaksi on 43 euroa. Palkan suuruus voi vaihdella sen mukaan, maksetaanko taiteilijalle palkka tuntiperusteisesti vai kuukausipalkkana.

Temen palkkasuosituks

2 Suunnittelutyöstä voidaan maksaa esimerkiksi 50% korvaus verrattuna ohjaustyöhön.

- 2 ohjaajaa, ohjaustyö á 43 €/h + työnantajakulut 30%:¹
 $2 \times 12 \text{ viikkoa} \times 5 \text{ tuntia} \times 43 \text{ euroa} \times 1,3 = \mathbf{6708 \text{ euroa}}$

- Suunnittelun, arviointiin ja viestintään varataan n. 30% työstä, suunnittelutyö á 21,5 €/h + työnantajakulut 30%:²
 $2 \text{ ohjaajaa} \times 0,3 \times 12 \text{ viikkoa} \times 5 \text{ tuntia} \times 21,5 \text{ euroa} \times 1,3 = \mathbf{1006,20 \text{ euroa}}$

- Lavasteet, tarpeisto, puvustus, ym. materiaalihankinnat: **500 euroa**

- Viestintä, painotuotteet, ym. hankinnat: **500 euroa**

- Toiminnan koordinoiminen, tuottamisen ja johtamisen kulut: n. **15%** kokonaiskustannuksesta

+ - Hallintokulut: n. **10%** kokonaiskustannuksista

Kustannukset yhteensä: 11023,463

TEATTERI

Tenho on saanut etsivältä nuorisotyöntekijältä suosituksen osallistua teatteritoimintaan osana sosiaalista kuntoutusta. Teatteritoiminnassa Tenho ja muut ryhmäläiset tutustuvat teatterin eri osa-alueisiin, kuten improvisaatioon, varjo- ja naamioteatteriin, puvustukseen ja lavastukseen, luovaan kirjoittamiseen ja teatteritekniikkaan. Tenho ja muut ryhmäläiset suunnittelevat yhdessä ohjaajien kanssa, millaisen esityksen ryhmä voisi valmistaa, mikä on esityksen yleisö ja minkälaisia tehtäviä kukin ryhmäläinen haluaa esityksen

eteen tehdä. Tenho on tyytyväinen siihen, että ohjaajat eivät pakota osallistujia tekemään sellaista, mitä ei itse halua. Prosessin aikana Tenho ja muut osallistujat käsittelevät omaan elämäänsä liittyviä teemoja. Tenho ja muut osallistujat valmistavat pieniä esityksiä prosessin aikana, ja kokoavat yhdessä tuotetusta materiaalista lopulta varsinaisen esityksen. Ryhmästä on syntynyt Tenholle tärkeä yhteisö, jossa oman mukavuusalueen ulkopuolelle astuminen on mahdollista, ja siitä voi jopa oppia nauttimaan.

"OPIN, ETTÄ JÄNNITYSKIN ON JOSKUS HYVÄ. ETTÄ JOS JÄNNITTÄÄ JA AHDISTAA SE EI TARKOITA, ETTÄ PITÄÄ ANTAA PERIKSI, VAIKKA ONKIN KAMALA OLO ENNEN ESITYSTÄ (TAI IHAN MISSÄ TAHANSA TILANTEESSA). ESIINTYMISEN JÄLKEINEN ONNISTUMISEN TUNNE VOITAA JÄNNITYKSEN!"

- Teatteritoimintaan osallistunut nuori

SIRKUS

Tenho saa Ohjaamon kautta tiedon sirkusryhmästä, joka kokoontuu tulevan kahden kuukauden aikana. Sirkusryhmässä Tenho oppii lämmittämään kehoa ja virittämään mieltä toisten ryhmäläisten kanssa erilaisten pelien ja leikkien avulla. Tenho pääsee kokeilemaan jongleerausta, akrobatiaa ja muita sirkuksen välineitä ja osa-alueita. Tenho ja muut ryhmäläiset nostavat ryhmässä esiin erilaisia omiin elämäntilanteisiinsa liittyviä

teemoja, joita käsitellään sekä sirkuksen että keskustelujen ja muiden harjoitusten avulla. Tenho tutustuu mielekkääseen liikunnan muotoon ja yhteisten lämmittelyjen ja sirkusharjoitusten lomassa ottaa kontaktia toisiin osallistujiin ja rakentaa luottamustaan pariakrobatiaharjoitusten kautta. Tenho tuntee kuuluvansa ryhmään, jossa hän pitkästä aikaa uskaltaa kokeilemaan uudenlaisia asioita.

”OPIN ROHKEUTTA JA ITSEVARMUUTTA JA SEN, ETTEI ASIOIDEN, TAITOJEN KOKEILUA KANNATA PELÄTÄ TAI OTTAA NIIN VAKAVASTI. ON HÖLMÖÄ OLLA KOKEILEMATTI AJATELLEN, ETTEI OSAA TAI ETTÄ ON HUONO.”

- Sirkustoimintaan osallistunut nuori

ELOKUVA

Tenho on hakeutunut alueen sosiaalitoimiston palvelujen piiriin ja osallistuu sosiaalitoimiston kautta lyhytelokuvatyöpajaan. Tenho osallistuu elokuvan aiheen valintaan ja käsikirjoituksen tekemiseen muiden nuorten kanssa yhdessä. Elokuvan kuvaamiseen sovitaan yhteisesti suunnitelma, johon on otettu mukaan kuvauspäivät ja kuvauspäivien sisällöt. Kuvaustilanteessa Tenho kokeilee erilaisia rooleja: hän näyttelee elokuvassa, ohjaa yhden kohtauksista, toimii kuvaajana ja äänitarkkailijana.

Kuvausten jälkeen Tenho ja muut nuoret jakavat jälkitöiden tekemistä keskenään. Tenho päättää keskittyä elokuvan musiikkien tekemiseen ja työskentelee tiiviisti leikkausta tekevän toisen osallistujan kanssa. Tenho kokee olevansa tärkeä osa elokuvan tekoa, vaikka ei olisi uskonut hänen pystyvän niin monenlaisiin eri rooleihin. Ryhmän tekemä yhteistyö elokuvan parissa huipentuu paikallisessa elokuvateatterissä järjestettävään elokuvan ensi-iltaan.

”PROJEKTISTA ON HYÖTYÄ MONELLE ELÄMÄNTILANTEESEEN KATSOMATTA. SE MAHDOLLISTAA MONENLAISEEN TEKEMISEEN OSALLISTUMISEN JA ANTAA VAPAUDEN TOTEUTTAA OMIA VISIOITA. VAPAAUS VALITA TAPA, JOLLA ON MUKANA, ON HYVÄ JUTTU SELLAISILLE, JOIDEN SYYSTÄ TAI TOISESTA EI OLE MAHDOLLISTA OSALLISTUA TÄYSIN SITOVASTI JA HALUAA KUITENKIN OTTAA OSAA.”

- Elokvatoimintaan osallistunut nuori

NUORTEN PALVELUT,

JOIHIN TAIDETOIMINTA SOPII:

- sosiaalinen kuntoutus, nuorelle harkinnanvarainen toimeentulotuki
- kuntouttava työtoiminta, nuorelle työmarkkinatukikorvaus
- vapaaehtoinen toiminta, osana Ohjaamon tai muiden ohjaus- ja palveluverkoston palveluja

LINKKEJÄ:

Taidetoimintaan liittyviä käsitteitä lisää

TAIKUSYDÄMEN KÄSITEOSIOSSA

Tutkimuskatsaus taiteen hyvinvointivaikutuksista

VAIKUTTAVAA? TAITEEN HYVINVOINTI- VAIKUTUSTEN TARKASTELUA

Kai Lehikoinen ja Elise Vanhanen (toim.):

TAIDE JA HYVINVOINTI - KATSAUKSIA KANSAINVÄLISEEN TUTKIMUKSEEN

Vinkkejä osallistavan taiteen tuotantoon taiteilijalle, tilaajalle ja tuottajalle:

TATUN JA SOTEN TYÖKIRJA (2015)

Minna Hautio (toim.):

TAIDE YHDISTÄÄ - MONIALAISUUS OSALLISTA- VAN TAITEEN VOIMAVARANA

MAPSI Guide Book:

MANAGING ART PROJECTS WITH SOCIETAL IMPACT IN A NUTSHELL

MAPSI Study Book for Students, Stakeholders and
Researchers:

MANAGING ART PROJECTS WITH SOCIETAL IMPACT

Yhteiskuntapolitiikka 6/2017, THL.

SYRJÄYTYMISEN HINTA - CASE INVES- TOINNIN KANNATTAVUUSLASKELMASTA

Tekstit: Anna Jussilainen (Lasten ja nuorten säätiö),
Merja Nätkinniemi (Lasten ja nuorten säätiö), Tuomas
Tirkkonen (Lasten ja nuorten säätiö)
Kuvitus ja taitto: Fanny Haga

Avaimia omaan polkuun -opas on tehty Lasten ja
nuorten säätiön Tenhossa. Tenhossa ilman koulutus-
tai työpaikkaa olevat nuoret tekivät taidetta kuudella
eri paikkakunnalla Suomessa vuosina 2015-2018. Ten-
hon toteuttajia olivat Lasten ja nuorten säätiön lisäksi
Laurea-ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusseura,
Oulun Tähtisirkus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Sirkus
Magenta, Vaara-kollektiivi sekä Varkauden teatteri.
Kolmevuotisen Tenhon rahoitti Euroopan sosiaalira-
hasto sekä Helsingin, Kajaanin, Oulun, Tampereen,
Vantaan ja Varkauden kunnat, Kainuun sote ja Kai-
nuun liitto. Suomessa rahoitusta hallinnoiva viran-
omainen oli sosiaali- ja terveysministeriö.

AVAIMIA OMAAN POLKUUN 3

Taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena

TAIDEOHJAAJAN ERI ROOLIT

3

JOHDANTO

Taideohjaaja on erityisesti oman taiteenalan ammattilainen. On kuitenkin tärkeää huomioida, että taideohjaajalla on tyypillisesti useita rooleja silloin, kun työskennellään soveltavan taiteen menetelmin eri alojen kuten sosiaali- ja terveysalan sekä nuorisopuolen rajapinnoilla. Jos taideohjaaja tekee työtä haasteellisessa elämäntilanteessa olevien nuorten, sosiaalisen kuntoutuksen tai muun kuntouttavan toiminnan piirissä, tulisi hänen ymmärtää ja tietää, mihin toiminta tai palvelu tähtää ja mihin se perustuu sekä millaisia reunaehdotuksia työhön liittyy. Pelkkä taiteen tuntemus ei siis riitä. Taideohjaajalla on oltava myös ymmärrystä ja osaamista sekä nuorten ja ryhmän ohjaamiseen että yhteistyötahojen ja sidosryhmien kanssa työskentelyyn liittyen.

Kaiken toiminnan ydintavoitteena on nuoren toimijuuden tukeminen. Ohjaaja voi esittää itselleen esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

Ovatko nuoret oman toimintani kohteena vai tehdäänkö toimintaa yhdessä nuorten kanssa?

Voivatko nuoret vaikuttaa sekä ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään?

Tässä luvussa avataan taideohjaajan työhön liittyviä rooleja. Tarkemmin perehdytään rooleihin suhteessa nuoreen ja ryhmään, jonka lisäksi käydään lyhyesti läpi yhteistyöverkostoon ja työyhteisöön liittyviä osaamisalueita.

NUORI ON AINA TOIMINNAN
KESKIÖSSÄ EI VAIN KOHTEENA
VAAN AKTIIVISENA OSALLISTUJANA
JA VAIKUTTAJANA. NÄIN HUOLIMATTA
SIITÄ, MISSÄ ROOLISSA TAIDEOHJAAJA
TOIMII TAI MILLAISTA TOIMINTA ON.

TAIDEOHJAAJAN ROOLIT SUHTEESSA NUOREEN JA RYHMÄÄN

TAITEILIJÄ

tukee ja ohjaa taiteellista prosessia ja on oman taiteenlajinsa osaaja

TAIDON OHJAAJA

auttaa oppimaan taiteen tekemiseen liittyviä taitoja ja tietoja

RYHMÄOSA AJA

tukee hyvän ilmapiirin syntymistä ryhmässä

tunnistaa ja pitää huolta ryhmän asia- ja tunnetavoitteista

tukee ryhmäläisten keskinäisen vuorovaikutuksen syntymistä ja vertaisuutta

tukee sosiaalisten taitojen vahvistumista ryhmälähtöisesti

PUHEEKSIOTTAJA JA RAJOJEN ASETTAJA

havaitsee, ottaa puheeksi ja toimii tilanteen edellyttämällä tavalla

tunnistaa huolenaiheet ja puuttuu niihin

pitää huolta sekä omista että ryhmän rajoista

KASVUN JA OSALLISUUDEN

TUKIJA

tukee nuorta löytämään, kehittämään ja toteuttamaan omaa potentiaaliaan

auttaa nuorta tunnistamaan ja oppimaan tunteiden ja reaktioiden säätelyä

rohkaisee ja innostaa yksilöä ja ryhmää: yksilöä ryhmässä, ryhmää ryhmänä

edistää jokaisen yksilön kuulluksi ja nähyksi tulemistä

tukee osallisuutta ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta

tukee nuorta hänen tiellään toiminnan kohteesta oman elämänsä toimijaksi

Ohjaajan ankea yö

seuraavana päivänä

Nyt tarvitsisin
tukea, en selviä
tästä yksin.

HYVINVOINTIOSAAJA

huomioi fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset turvallisuuskäsitteet

tietää ja ymmärtää mielenterveyteen, päihteisiin yms. liittyvistä teemoista ja tekijöistä

ITSENSÄ TUNTIJA JA

REFLEKTOIJA

tunnistaa niitä tekijöitä, joita oman työskentelyn taustalla vaikuttaa, ja on käsitellyt riittäväällä tavalla omaan elämäänsä liittyviä tapahtumia

huolehtii, että on työkykyinen ja tarvittaessa osaa hakea tukea ja apua

pystyy refleктоimaan omia kokemuksiaan ja tuntemuksiaan, ja ei siirrä niitä suoraan nuoren kannettavaksi

osaa erottaa, mitkä ajatukset ja tunteet ovat itsestä ja mitkä toisista lähteviä

uskaltaa palata ja kysyä, jos jokin asia jää mietityttämään

TAIDEOHJAAJAN ROOLIT

SUHTESSA YHTEISTYÖTAHOIHIN JA TYÖYHTEISÖÖN

Nuorten ryhmän lisäksi taideohjaaja työskentelee aina myös erilaisten sidosryhmien kanssa. Sidosryhmiä voivat olla esimerkiksi sosiaalityöntekijät, nuorisotyöntekijät, järjestötyöntekijät, mahdollisen hankkeen työntekijät tai vaikkapa paikallislehden toimittaja.

YHTEISTYÖNEUVOTTELIJA

Taideohjaaja on usein mukana tai jopa vastuussa kunnan tai vastaavan tahon kanssa käytävistä neuvotteluista. Sovittavia asioita voivat olla esim. resurssit sekä toiminnan sijoittuminen osaksi alueen palvelukokonaisuutta.

SUUNNITTELIJA

Taideohjaaja suunnittelee toimintaa tavoitelähtöisesti jatkuvan kehittämisen periaatteella reflektoiden kokemuksia ja prosesseja.

BYROKRAATTI

Taideohjaaja vastaa usein myös toimintaan liittyvistä paperitöistä, kuten lomakkeista, budjetista, laskuista, raportoinnista

VERKOSTOMAISEN TYÖN TEKIJÄ

Osa taideohjaajan työtä on olla osa nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten verkostoa sekä hyödyntää sitä työssään nuoren hyväksi.

NÄKYVÄKSI TEKIJÄ

Taidetoiminnan läpinäkyvyys ja näkyväksi tekeminen aktiivisen esittelyn, tiedottamisen ja kouluttamisen kautta edistää toiminnan juurtumista, tunnettavuutta ja uskottavuutta. Taideohjaaja ja nuoret tuntevat parhaiten toiminnan sisällön.

JATKOPOLUN TUKIJA

Taidetoimintaan osallistuminen on yksi etappi nuoren elämässä. Onkin tärkeää mahdollistaa ja tukea nuorta hänen polullaan eteenpäin muun muassa kannustamalla, innostamalla ja joskus ohjaamalla konkreettisesti nuori esimerkiksi palveluiden piiriin.

LINKKEJÄ:

Hyvinvoinnin välitystoimiston julkaisu 12/2016:
Työkirjassa tutustutaan ohjaajana toimimisen käytäntöihin ja annetaan vinkkejä ohjaustyöhön.

VUOROVAIKUTUS OSALLISTAVAN TAITEEN RYHMÄNOHJAUKSESSA - TYÖKIRJA ALOITTELEVALLE RYHMÄNOHJAAJALLE

Hyvinvoinnin välitystoimiston julkaisu, 9/2015:
Opas on suunnattu taiteilijalle, tilaajalle ja tuottajalle. Se on kirjoitettu alalla toimivien ammattituottajien tai tuottajan töitä tekevien henkilöiden ja taiteilijoiden haastattelujen sekä kyselyn pohjalta.

TATUN JA SOTEN TYÖKIRJA - VINKKEJÄ OSALLISTAVAN TAITEEN TUOTANTOON TAITEILIJALLE, TILAAJALLE & TUOTTAJALLE.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, työpaperi 33/2017:
Julkaisussa avataan osallisuuden perusteita sekä kerrotaan osallisuuteen liittyviä esimerkkejä.

MITÄ OSALLISUUS ON? OSALLISUUDEN VIITEKEHYSTÄ RAKENTAMASSA

Tekstit: Ira Stiller (Laurea-ammattikorkeakoulu),
Fanny Vilmilä (Nuorisotutkimusseura)

Kuvitus ja taitto: Fanny Haga

Avaimia omaan polkuun -opas on tehty Lasten ja nuorten säätiön Tenhossa. Tenhossa ilman koulutus- tai työpaikkaa olevat nuoret tekivät taidetta kuudella eri paikkakunnalla Suomessa vuosina 2015-2018. Tenhon toteuttajia olivat Lasten ja nuorten säätiön lisäksi Laurea-ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusseura, Oulun Tähtisirkus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Sirkus Magenta, Vaara-kollektiivi sekä Varkauden teatteri. Kolmevuotisen Tenhon rahoitti Euroopan sosiaalirahasto sekä Helsingin, Kajaanin, Oulun, Tampereen, Vantaan ja Varkauden kunnat, Kainuun sote ja Kainuun liitto. Suomessa rahoitusta hallinnoiva viranomainen oli sosiaali- ja terveystoimi.

AVAIMIA OMAAN

POLKUUN 4

Taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena

NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

4

JOHDANTO

Nuoren elämä on kokonaisuus ja taidetoimintaan osallistuminen osa tätä kokonaisuutta. Toiminta ei siis ole saari, joka antaisi yksinään tuen nuorelle hänen elämäntilanteessaan. Nuoruuteen elämänvaiheena liittyy eri osa-alueita, jotka kaikki osaltaan vaikuttavat nuoren toimijuuteen. Onkin merkityksellistä, mitä nuoren elämänpiirissä on aiemmin tapahtunut, miten nuori kokee nykyisen tilanteensa sekä millaisia ajatuksia hänellä on tulevaisuudesta.

Tässä tekstissä nuoruudella viitataan nimenomaan keski- nuoruuden loppuvaiheeseen sekä myöhäisnuoruuteen (noin 17-25-vuotiaat). Tällöin nuoren elämässä tapahtuu paljon biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia muutoksia sekä erilaisia siirtymiä. Siirtymiä ovat esimerkiksi ura- ja koulutusvalinnat, omilleen muutto, työelämään siirtyminen, parisuhde sekä perheen perustaminen.

Nuoruus on herkkä elämäntilanne, jossa keskeistä ovat identiteetin rakentuminen ja itsenäistyminen. Se, miten paljon ja millä tavoin nuori voi vaikuttaa omaan elämäänsä kulkuun riippuu useista tekijöistä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa nuoren perhe ja kasvuympäristö sekä yhteiskunnalliset rakenteet kuten alueelliset asumis-, opiskelu- ja työmahdollisuudet. Tärkeää onkin, että taideohjaajalla on ymmärrys siitä, että nuoren elämää rakentavat useat tekijät, jotka ovat toisistaan 'riippuvaisia': yksi tekijä muuttaa toista, joka muuttaa kolmatta ja neljättä. Kun tökkäiset yhtä, vaikutus voikin näkyä muilla elämäntilanteilla. Näiden muuttuvien elementtien kautta rakentuvat paitsi nuoren käsitys itsestään myös mahdollisuudet valintojen tekijänä ja toimijana. Seuraavalla aukeammalla olevassa infograafissa on kuvattu nuoruutta ikävaiheena sekä nuoren elämään vaikuttavia tekijöitä yksilötasolta globaaliin ympäristöön.

NUORIA ERILAISISSA ELÄMÄNTILANTEISSA

Eevi on valmistunut kokiksi, mutta ei ole vielä löytänyt omalta alueeltaan töitä aktiivisesta hakemisesta huolimatta. Eeville taidetoiminta on toimintakykyä ylläpitävää.

Tero on aloittanut muutamassa eri oppilaitoksessa, mutta keskeyttänyt opinnot. Nyt Tero hakee suuntaa elämälleen ja taidetoiminta voidaan hänen kohdallaan nähdä etsikköaikana.

Riikka on ollut kahdeksan vuoden ajan mielenterveyspalvelujen piirissä ja toipumisprosessi on nyt siinä vaiheessa, että hän kykenee osallistumaan ryhmämuotoiseen toimintaan. Riikalle taidetoiminta on kuntouttavaa ja tuottaa positiivisia kokemuksia.

Antti on kokenut koulussa kiusaamista ja peruskoulun jälkeinen elämä on kulunut lähinnä kotona ilman sosiaalisia suhteita. Antille jo kotoa lähteminen on iso ponnistus ja se on tapahtunut etsivän nuorisotyöntekijän avulla. Antti työstää tällä hetkellä arkielämän hallintaan liittyviä perustaitoja ja ryhmässä tehtävä taidetoiminta osoittautuu vielä liian haastavaksi.

(Esimerkit pohjautuvat Tenho-hankkeen kokemuksiin, mutta ovat kuvitteellisia.)

NUOREN ELÄMÄN KEHITYKSEN VAIKUTUSPIIRI (mukailtu U. Bronfenbenner 1979)

HISTORIA

geneettinen,
henkinen,
sosiaalinen,
kulttuurinen perimä

arvot,
asenteet,
ajatukset,
uskomukset elämästä
kollektiiviset välitetyt tarinat

TULEVAISUUS

odotukset,
uvskomukset
itsestä ja muista

LINKKEJÄ:

Nuorten mielenterveystalossa on luotettavaa tietoa, omahoito-ohjelmia sekä palveluohjausta nuorten mielenterveys- ja päihdeasioihin liittyen. Nettipalvelu on avoin kaikille. Tarjoaa tietoa ja apua nuorille, vanhemmille ja ammattilaisille.

MIELENTERVEYSTALO

Alpo Heikkinen ... et al.
SOCCAn ja Heikki Waris - instituutin julkaisusarja

NÄE MINUT - KUULE MINUA:

KOKEMUKSIA RYHMISTÄ

Nuorten oma verkkosivusto, jossa teemana mm. päihteet tai päihteettömyys, pelaaminen, netinkäyttö, masennus, kiusaaminen ja paljon muuta. A-klinikkasäätiö.

NUORTENLINKKI

Nuorisotutkimusverkostolta löytyy lukuisia nuoriin liittyviä verkkojulkaisuja. Aihealueita ovat muun muassa elämäntavat, nuorten palvelut, liikunta ja toimijuus.

NUORISOTUTKIMUSVERKOSTON

JULKAISUJA

Tekstit: Ira Stiller (Laurea-ammattikorkeakoulu),
Fanny Vilmilä (Nuorisotutkimusseura)

Kuvitus ja taitto: Fanny Haga

Avaimia omaan polkuun -opas on tehty Lasten ja nuorten säätiön Tenhossa. Tenhossa ilman koulutus- tai työpaikkaa olevat nuoret tekivät taidetta kuudella eri paikkakunnalla Suomessa vuosina 2015-2018. Tenhon toteuttajia olivat Lasten ja nuorten säätiön lisäksi Laurea-ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusseura, Oulun Tähtisirkus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Sirkus Magenta, Vaara-kollektiivi sekä Varkauden teatteri. Kolmevuotisen Tenhon rahoitti Euroopan sosiaalirahasto sekä Helsingin, Kajaanin, Oulun, Tampereen, Vantaan ja Varkauden kunnat, Kainuun sote ja Kainuun liitto. Suomessa rahoitusta hallinnoiva viranomainen oli sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

AVAIMIA OMAAN

POLKUUN 5

Taidetoiminta nuorten elämäntaitojen tukena

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

5

JOHDANTO

Moniammatillisuuden ja työpari-työskentelyn etu on jakamisessa ja täydentävässä tiedossa - ei siinä, että molemmat tekevät puolillaan omaa juttuaan.

Moniammatillisesta yhteistyöstä puhutaan paljon. Sitä pidetään tärkeänä, ja yleisesti ymmärretään, että moniammatillisen yhteistyön avulla saavutetaan enemmän kuin yksin tehden. Yhteistyö jää kuitenkin helposti sanahelinäksi eri toimijatahojen välille, jos siihen osallistuvat ammattilaiset eivät itse usko sen avulla saataviin hyötyihin tai arvostavat vain omaa rooliaan. On hyvä muistaa, että myös työpari voi olla moniammatillinen tiimi, jossa yhdistyvät eri osaamisalueet ja näkökulmat.

Nuorta tukeva yhteistyö vaatii kaikilta siihen osallistuvilta sitoutumista nuoren hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen edistämiseen sekä kykyä kuulla ja kunnioittaa kaikkia mukana olevia - myös nuorta. Myös moniammatillisessa yhteistyössä nuori on aina keskiössä. Nuorelta voi aina kysyä, miten hän kokee moniammatillisen yhteistyön ja mitä se hänen kannalta tarkoittaa.

“Mitä mä toivon, että te ymmärrätte mun työstä, ja mitä te toivotte, että mä ymmärrän teidän työstä.”

MITÄ ON MONIAMMATILLISUUS?

Moniammatillinen yhteistyö ei synny ilman yhteistä työtä. Mahdollisista aiemmista kokemuksista ja positiivisesta asenteesta huolimatta avoin keskustelu toiminnan luonteesta, sisällöstä ja kontekstista on tehtävä yhteistyön alkuvaiheessa. Lähes poikkeuksetta toimijoilla on yhteinen tahtotila hyvän edistämiseksi. Jaettu tavoite ei kuitenkaan automaattisesti takaa yhteisiä toimintatapoja. Törmäyksiä tapahtuu ja niitä tuleekin tapahtua. Työskentely aktiivisen toiminnan merkityksessä on väylä yhteisten tavoitteiden toteutumiseksi. Kullakin toimijalla tulee olla oma selkeä nuorta tukeva rooli siten, että eri osapuolet, nuori itse mukaan lukien, ymmärtävät kokonaisuuteen liittyvät vastualueet. Moniammatillisen yhteistyön tietoinen rakentaminen antaa mahdollisuuden uuden tiedon, taidon ja käytänteiden syntymiselle (Pärnä 2012).

Erilainen osaaminen ja ammattitaito hyödyttävät toimintaa ja nuorta. Työntekijöiden osaamisalueiden tunteminen ja kunnioittaminen luo pohjan vertaisoppimiselle. Tämä auttaa suuntaamaan tekemistä yhteiseen suuntaan, sen sijaan, että toimijat kilpailevat esimerkiksi siitä, kuka osaa parhaiten auttaa nuorta. Moniammatillisessa yhteistyössä ja työparityöskentelyssä kyse on toisen työn arvostamisesta sekä puheen että tekojen tasolla.

Moniammatillisen työn perusta on ymmärrys siitä, että nuorta voi ja tulee auttaa monesta erilaisesta näkökulmasta käsin. Voisi puhua talosta, jossa yhdestä ikkunasta näkee vain yhden huoneen, ei koko taloa. Onkin tärkeä ymmärtää nuoren elämä kokonaisuutena.

Toiminnan perustana tulee olla yhteinen käsitys siitä, mitä ja miksi ollaan tekemässä sekä siitä, mihin toiminnassa pyritään. Myös nuori on mukana luomassa yhteistä näkemystä.

Moniammatillista yhteistyötä voidaan toteuttaa taidetoiminnassa hyvinkin eri tavoin.

Nuorten parissa toimivat ammattilaiset ohjaavat nuoria taidetoimintaan. Toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta kokonaisvastuu on taidetoimijalla. Moniammatillinen yhteistyö keskittyy erityisesti **käytännön asioihin**.

Nuorten palvelusta vastaava ammattilainen on koko taidetoiminnan ajan aktiivisesti yhteydessä taideohjaajaan sekä **käytännön että nuoren kuulumisiin liittyvissä asioissa**. Hän voi esimerkiksi käydä joillakin toimintakerroilla. Toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta kokonaisvastuu on taidetoimijalla.

Nuoret tulevat taidetoimintaan muun palvelun piirissä toimivana “valmiina” ryhmänä. **Ryhmän kanssa työskentelevä ammattilainen tulee nuorten mukana toimintaan sekä osallistuu ja on läsnä taidetoiminnassa**. Taideohjaajalla on vastuu taidetoiminnan suunnittelusta ja ohjauksesta. Ryhmänohjaajalla on kokonaisvastuu ryhmästä ja ryhmän käytäntöihin liittyvien asioiden sopiminen.

Taidetoimintaa **suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä** moniammatillisessa tiimissä, johon voi kuulua taideohjaajan lisäksi esimerkiksi sosiaalityöntekijä tai nuorisotyöntekijä. Moniammatillisen tiimin jäsenet vastaavat omista osaamisalueistaan.

MONIAMMATILLINEN JARGON?

Kullakin ammattiryhmällä on oma kielensä ja käsitteensä - “ammattijargon”. Sanojen merkitykset voivat olla hyvinkin erilaisia ja väärinymmärrykset mahdollisia. Yhteisen kielen löytäminen vaatii hermoja ja pitkäjänteisyyttä. Hämmennys voi tapahtua jo yhteistyön alkumetreillä. Miten määritetään se kohderyhmä, jonka kanssa työskennellään? Työskennelläänkö nuoren, asiakkaan vai potilaan kanssa? Taidetoimijalle sosiaali-, terveys- tai nuorisolan palvelurakenne ja siihen liittyvät käsitteet voivat myös olla täysin uusia.

Käsitteiden ja sanojen sokkeloissa eivät rimpuile vain taidetoimijat. Sosiaali- ja terveystieteiden tai nuorisotyön ammattilainen voi tuntea epävarmuutta toimintaa kuvaamaan pyrkivien sanojen edessä. Mitä ihmettä tehdään sirkuksessa? Voiko siihen oikeasti osallistua kuka vaan? Kielimuurin sietäminen ja kuuntelemaan keskittyminen ovatkin avainasemassa käsitteisiin ja sanoihin liittyvien haasteiden ylittämässä (Kuure & Lidman 2013).

‘YKSI EI OLE VÄÄRÄSSÄ, MUTTA EI NÄE KOKO TOTUUTTA’

Tieto kohderyhmän tarpeista ja soveltuvuudesta ei ole vain yhden asiantuntijan hallussa. Eri ammattialoilla toimitaan hyvin erilaisten ja erilaisissa tilanteissa olevien nuorten kanssa. Keskeisen kohderyhmän löytäminen vaatii aina aktiivista keskustelua. Millaisessa tilanteessa oleva nuori voisi hyötyä toiminnasta? Milloin nuorta ei tulisi ohjata ryhmämuotoiseen taide-toimintaan? Millä tavalla nuorten yhdenvertaisuus ryhmässä toteutuu siten, ettei esimerkiksi eri ryhmäläisten saama tuki vaihtelee merkittävästi. Tuki voi liittyä esimerkiksi taloudelliseen tukeen tai muihin nuorille tarjolla oleviin palveluihin.

Tieto kohderyhmän tarpeista ja soveltuvuudesta ei ole vain yhden asiantuntijan hallussa. Tällaisen hajautuneen asiantuntijuuden toimivuuden edellytys on yhdessä tuotetut ratkaisut, johon liittyy myös nuorten omat näkemykset ja kokemustieto.

Usein kunnan työntekijät, kuten sosiaalityöntekijät, kantavat virkavastuuta työskentelystään. Tämä vastuu sisältää paljon sellaisia asioita, jotka eivät näyttäytyä aina “mukavina” toimenpiteinä. Tällaisia vastuita ovat lakeihin perustuvat toimenpiteet yms. Läpinäkyvyys näihin liittyen on tärkeää, jotta välttyttäisiin tilanteelta, jossa osa toimijoista on “hyviä” ja osa “pahoja” tyyppejä.

LUUKUTON MONIAMMATILLISUUS

Miten varmistaa tiedonkulku ja läpi prosessin jatkuva yhteys siten, että taidetoiminnasta ei muodostu nuorelle jälleen “uutta luukkuu”? Nuoren kannalta keskeiset teemat eivät myöskään saa jäädä rakenteiden väleihin. Yksinkertaisimmillaan eri osapuolten keskenään tekemä toimintasuunnitelma siitä, kehen tarvittaessa otetaan yhteyttä, ratkaisee useimmat eteen tulevat tilanteet. Myös nuoren tulee olla tietoinen sovitusta askelmerkeistä viimeistään siinä vaiheessa, kun suunnitelma otetaan käyttöön. Nuori voi mielellään osallistua toimintasuunnitelman tekemiseen.

MONIAMMATILLISUUS JA TYÖPARITYÖSKENTELEY KÄYTÄNNÖSSÄ

- Selitä, mitä tarkoitat - käyttämäsi sanat voivat merkitä toiselle jotain muuta tai ei mitään.
- Sovi keskinäisistä vastuista ja rooleista. Myös nuorten on hyvä tietää, mistä kukin toimija vastaa.
- Huomioi, että kaikki mitä tapahtuu työntekijöiden välillä, välittyy ryhmään.
- Huolehdi, että keskinäinen reflektio ja palaute on avointa, vastaanottavaa ja toista kunnioittavaa.
- Korosta ja helli sekä omia että toisen vahvuuksia.
- Huolehdi yhteisen tunnekuorman purkamisen esimerkiksi yhteisen työnohjauksen avulla.
- Ole osa kokonaisuutta ja kiinnostunut muiden tekevästä työstä.
- Muista, että nuori on aina keskiössä, mutta ei koskaan pelkkä toiminnan kohde.
- Aina voi palata ja kysyä.

Tekstit: Ira Stiller (Laurea-ammattikorkeakoulu),
Fanny Vilmilä (Nuorisotutkimusseura)
Kuvitus ja taitto: Fanny Haga

Avaimia omaan polkuun -opas on tehty Lasten ja nuorten säätiön Tenhossa. Tenhossa ilman koulutus- tai työpaikkaa olevat nuoret tekivät taidetta kuudella eri paikkakunnalla Suomessa vuosina 2015-2018. Tenhon toteuttajia olivat Lasten ja nuorten säätiön lisäksi Laurea-ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusseura, Oulun Tähtisirkus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Sirkus Magenta, Vaara-kollektiivi sekä Varkauden teatteri. Kolmevuotisen Tenhon rahoitti Euroopan sosiaalirahasto sekä Helsingin, Kajaanin, Oulun, Tampereen, Vantaan ja Varkauden kunnat, Kainuun sote ja Kainuun liitto. Suomessa rahoitusta hallinnoiva viranomainen oli sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.